

ASKERÎ DEVRİMLERİN  
DİNAMİKLERİ  
SAVAŞIN DEĞİŞEN YÜZÜ, 1300-2050

DERLEYENLER  
MACGREGOR KNOX VE WILLIAMSON MURRAY

ÇEVİREN  
ERDEM S. TÜRKÖZÜ

MACGREGOR KNOX

ABD'li tarihçi ve yazar (d. 1945). Harvard Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu (1967). Yale Üniversitesi'nde tarih alanında yüksek lisans (1972) ve doktora (1977) dereceleri aldı. Vietnam Savaşı sırasında ABD'nin 173. Hava İndirme Tugayı'nda piyade müfrezesi komutanı olarak göreve yaptı. Uzun yıllar Londra İktisat Okulu'nda Stevenson Uluslararası Tarih Bölümü'nde öğretim üyeliği yaptı. Özellikle 20. yüzyılın Avrupa tarihi ve askerî çatışmaları konusuna odaklanan Knox, Faşist İtalya, Nazi Almanyası ve İkinci Dünya Savaşı konularında eleştirel bir tarihsel bakış geliştirmiş, modern savaşları şekillendiren toplumsal, siyasi ve askerî dinamikleri derinlemesine incelemiş ve askerî doktrin, strateji ve savaşın kültürel boyutları üzerine çeşitli eserler kaleme almıştır.

Başlıca eserleri: *To the Threshold of Power, 1922/33: Origins and Dynamics of the Fascist and Nationalist Socialist Dictatorships* (2007), *Common Destiny: Dictatorship, Foreign Policy, and War in Fascist Italy and Nazi Germany* (2000), *Hitler's Italian Allies: Royal Armed Forces, Fascist Regime, and the War of 1940-1943* (2000), *Mussolini Unleashed, 1939-1941: Politics and Strategy in Fascist Italy's Last War* (1982).

WILLIAMSON MURRAY

ABD'li askerî tarihçi ve yazar (1941-2023). Harvard Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu (1963). Yale Üniversitesi'nde tarih alanında doktora eğitimi aldı (1975). Güneydoğu Asya'da ABD Hava Kuvvetleri'nde görev yaptı. Yale Üniversitesi, Ohio Eyalet Üniversitesi, ABD Deniz Harp Akademisi, Kara Harp Akademisi ve Deniz Piyadeleri Üniversitesi'nde dersler verdi. Askerî tarih alanında tanınan bir tarihçi olan Murray, özellikle askerî strateji, doktrin ve savaş tarihi üzerine çalışmalarıyla bilinmektedir. Çalışmaları insanlar arasında örgütlü çatışmaların eski çağlardan modern döneme kadar uzanan gelişimini ve dönüşümünü ele almaktadır.

Başlıca eserleri: *The Shaping of Grand Strategy: Policy, Diplomacy, and War* (2011, Richard Hart Sinnreich'le), *The Iran-Iraq War: A Military and Strategic History* (2014, Kevin M. Woods'la), *A War To Be Won: Fighting the Second World War* (2001, Allan R. Millett'le), *Military Innovation in the Interwar Period* (1996, Allan R. Millett'le), *Air War in the Persian Gulf* (1995), *The Change in the European Balance of Power, 1938-1939: The Path to Ruin* (1984), *The Luftwaffe: Strategy for Defeat, 1933-1945* (1983).

S. ERDEM TÜRKÖZÜ

Ankara'da doğdu (1972). 1996'da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden, 2001 yılında aynı üniversitenin Siyaset Bilimi Yüksek Lisans Programından mezun oldu. Hâlen siyaset bilimi "doktora terk". İyi yazamadığını fark ettiği lisans yıllarında çeviri yapmaya başladı. Çeviride karar kılmadan önce birkaç işe girip çıktı. 2014'ten bu yana sadece çeviri yapıyor.

Başlıca çevirileri: Theda Skocpol, *Devletler ve Toplumsal Devrimler* (2023) Robin Walz, *Modernizm* (2023); Mary Kaldor; *Yeni ve Eski Savaşlar* (2023); Bruce Haddock, *Siyasi Düşüncenin Tarihi* (2023), W. Montgomery Watt, *Hazreti Muhammed: Peygamber ve Devlet Adamı* (2019); Natalia M. Belting, *Dünyadan Kedi Masalları* (2019); Cas Mudde, *Cristobal Rovira Kaltwasser, Popülizm: Kısa Bir Giriş* (2019); William H. McNeill, *Avrupa'nın Bozkır Sınırları & Osmanlı'nın Batıdaki İlerleyişi Neden Durdu?* (2017); Tom Burns, *Psikiyatri: Kısa Bir Giriş* (2015); Ilan Pappé, *İsrail Hakkında On Mit* (2018); John Alexander Armstrong, *Milliyetçilikten Önce Milletler* (2018); Cas Mudde, *Günümüzde Aşırı Sağ* (2022), Walter Scheidel, *Büyük Düzleyici* (2023), *İnsan Dünyasının Döngüleri*, Peter Turchin ve Sergey Nefedov, (2024).

## İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	11
ŞEKİLLER VE TABLOLAR	12
I	
SAVAŞ TARZINDAKİ DEVRİMLERİ DÜŞÜNMEK <i>WILLIAMSON MURRAY VE MACGREGOR KNOX</i>	13
2	
“SANKİ YENİ BİR GÜNEŞ DOĞMUŞ GİBİ”: İNGİLTERE’NİN 14 YÜZYIL AAD’Sİ <i>CLIFFORD J. ROGERS</i>	32
3	
17. YÜZYIL FRANSASI’NDA BATI TARZI ORDUNUN KURULUŞU <i>JOHN A. LYNN</i>	60
4	
ASKERİ DEVRİM OLARAK KİTLE SİYASETİ VE MİLLİYETÇİLİK: FRANSIZ DEVRİMİ VE SONRASI <i>MACGREGOR KNOX</i>	91
5	
ASKERİ DEVRİMDEN SAĞ ÇIKMAK: ABD İÇ SAVAŞI <i>MARK GRIMSLEY</i>	115

	6	
PRUSYA-ALMANYA'NIN ASKERÎ ALANDA DEVRİMİ, 1840-1871		141
<i>DENNIS E. SHOWALTER</i>		
	7	
SAVAŞ FİLOSU DEVRİMİ, 1885-1914		173
<i>HOLGER H. HERWIG</i>		
	8	
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE MODERN SAVAŞ TARZININ DOĞUŞU		200
<i>JONATHAN B. A. BAILEY</i>		
	9	
MAYIS 1940: ALMAN AAD'SİNİN HIZLI TEPKİ KABİLİYETİ VE KIRILGANLIĞI		231
<i>WILLIAMSON MURRAY</i>		
	10	
ARDIMIZDA KALAN GELECEK		261
<i>WILLIAMSON MURRAY VE MACGREGOR KNOX</i>		
	DİZİN	289

## ŞEKİLLER VE TABLOLAR

### ŞEKİLLER

- Şekil 3.1: Fransız tabur düzenleri, 1622-1750. 63
- Şekil 3.2: Savaş için konuşlandırılmış bir Fransız piyade taburu, yaklaşık 1670-90 civarı. 66
- Şekil 3.3: Vallière sistemi ve 11 kilogramlık gülle atan *de nouvelle invention* Fransız topu. 70

### TABLOLAR

- Tablo 1.1: Askerî alanda devrimler ve askerî devrimler. 30
- Tablo 3.1: Fransız toplarının namlu ve gülle ağırlığı, 1650-1800 71

# I SAVAŞ TARZINDAKİ DEVRİMLERİ DÜŞÜNMEK

WILLIAMSON MURRAY VE MACGREGOR KNOX

“Askerî alanda devrim” (AAD) [*revolution in military affairs* (RMA)] terimi, şüphesiz 1990’larda moda oldu. Pentagon’da şu sıralar ordunun gelecek stratejisi üzerine yapılan tartışmaların kalbinde yatan bu terim, Washington’un çapraşık bütçe ve tedarik mücadelelerinde gitgide daha fazla önem kazandı. Yine de literatürde bu kavramın geçmişine ışık tutan, onu ya da tanımladığını iddia ettiği fenomenleri incelikli bir tarihsel çerçeveye oturtmaya yardımcı olan ya da savaş sanatında gelecekte meydana gelebilecek değişikliklerin potansiyel büyüklüğünü ve yönünü anlamaya yol gösteren çok az çalışma vardır. Bu kitap işte bu gereksinimlere yanıt verme çabasının bir ürünüdür.

## 1. Kavramsal Kökler

Askerî alanda devrimin hâlihazırdaki anlayışları iki temel kaynaktan türer: erken modern tarihçiler ve Sovyet askerî kuramcıları. AAD’yle yakından ilişkili “askerî devrim” kavramı ise 1955 yılında Britanyalı tarihçi Michael Roberts’ın bir açılış konuşmasında ortaya çıktı.<sup>1</sup> Roberts, 17. yüzyılın

<sup>1</sup> Michael Roberts, *The Military Revolution, 1560-1660* (Belfast, 1956), Michael Roberts, *Essays in Swedish History* (Londra, 1967) ve Clifford J. Rogers, ed., *The Military Revolution Debate, Readings on the Military Transformation of Early Modern Europe* (Boulder, CO, 1995) içinde yeniden basılmıştır. Farklı bir görüş için bkz. Geoffrey Parker, “The ‘Military Revolution,’ 1560-1660-A Myth?”

başlarında savaşçı kral Gustavus Adolphus'un önderliğinde İsveç'in Batı'nın dört bir yanında askerî örgütlenme ve taktiklere yönelik geleneksel yaklaşımları silip süpüren bir askerî devrim başlattığını ileri sürdü.<sup>2</sup> Bu iddia, 16. ve 17. yüzyılların savaş tarzındaki değişikliklerin kapsamı ve doğası üzerine onlarca yıl süren hararetli tartışmalara neden oldu.<sup>3</sup> Sonunda çoğu uzman Roberts'ın bu dönemde Avrupa savaşlarının köklü sistemik değişikliklere uğradığını öne sürmekte haklı olduğu konusunda uzlaştı. Fakat 1990'lara kadar Batı tarihinin diğer dönemlerine odaklanan askerî tarihçiler, Roberts'ın başlattığı tartışmada geliştirilen kavramları büyük ölçüde göz ardı ettiler.<sup>4</sup>

ve "In Defense of The Military Revolution," Rogers, *The Military Revolution Debate*. Ayrıca bkz. Geoffrey Parker, *Military Revolution: Military Innovation and the Rise of the West, 1500-1800* (Cambridge, 1988). Rogers'ın 1995 yılında yayınlanan kitabının başlığında "devrim" sözcüğünün tekilini kullanması önemlidir. Bilimsel ilginin boyutları aşağıdaki makale listesinden anlaşılmaktadır: Gunther E. Rothenberg, "Maurice of Nassau, Gustavus Adolphus, Raimondo Montecuccoli, and the Military Revolution of the Seventeenth Century," Peter Paret, Gordon A. Craig, and Felix Gilbert, eds, *Makers of Modern Strategy* (Oxford, 1986); K. J. V. Jespersen, "Social Change and Military Revolution in Early Modern Europe: Some Danish Evidence," *The Historical Journal* XXVI (1983); Bert S. Hall ve Kelly R. Devries, "Review Essay – the Military Revolution Revisited," *Technology and Culture* (1990); George Raudzens, "War-Winning Weapons: The Measurement of Technological Determinism in Military History," *Journal of Military History* (1990); David A. Parrott, "Strategy and Tactics in the Thirty Years' War: the Military Revolution," *Militargeschichtliche Mitteilungen* (1985) (Rogers, *The Military Revolution Debate* içinde yeniden basılmıştır); Edward M. Furgol, "Scotland Turned Sweden: The Scottish Covenanters and the Military Revolution, 1638-1651," J. Morrill, ed., *The Scottish National Covenant in Its British Context* (Edinburgh, 1990); ve Mahinder S. Kingra, "The trace italienne and the Military Revolution during the Eighty Years' War, 1567-1648," *Journal of Military History* (1993). Dönemin en iyi incelemelerinden biri Hans Delbrück, *History of the Art of War*, cilt 4, *The Dawn of Modern Warfare* (Lincoln, NB, 1990).

<sup>2</sup> Roberts'ın İsveç'te askerî devrim iddialarının bağlamı için *Gustavus Adolphus'a* bkz.: *A History of Sweden, 1611-1632*, II (Londra, 1958).

<sup>3</sup> Bkz. özellikle Clifford J. Rogers, "The Military Revolution in History and Historiography," *The Military Revolution Debate*; ayrıca bkz. Parker, "In Defense of The Military Revolution," *a.g.e.*

<sup>4</sup> Yazına en iyi giriş Rogers, *The Military Revolution Debate* olsa da başlıca konuların ve eğilimlerin geniş kapsamlı bir tartışması için William H. McNeill,



Askerî alanda devrim fikrinin gelişimi üzerindeki belli başlı ikinci etki, 1960'lardan itibaren Sovyet askerî kuramcılarının metinleriydi. Marksist-Leninist doktrinleştirme, başlangıcından itibaren Kızıl Ordu'yu belli başlı devrimci değişim mefhumlarına açık hâle getirdi. 1920'lerde ve 1930'ların başında Sovyet kuramcılar, Birinci Dünya Savaşı'nın askerî teknikler üzerindeki genel etkisinin analizde öncülük etmişlerdi. Stalin'in askerî seçkinlerini katlederek "cephe gerisinin güvenliğini" ve kendi tartışmasız hâkimiyetini sağlama girişimleri, Kızıl Ordu'nun 1937'den itibaren modern harekât kuramları geliştirmesini denetim altına aldı. Ama Alman *Blitzkrieg*'inin Sovyetler Birliği'ni yok etmeye çok yaklaştığı 1941 felaketleri, savaşta devrimci değişim olanağının unutulmaz bir gösterisini sundu.<sup>5</sup> Sovyet harekât sanatı gecikmeli olarak toparlandı ve 1945'e gelindiğinde Almanların başarılarını bile geride bıraktı. 1940'ların sonlarından itibaren Sovyet füze ve nükleer sistemlerinin gelişimi de aynı şekilde Batı'ninkine rakip oldu.

Bununla birlikte 1970'lerde ABD silahlı kuvvetlerinde ortaya çıkan çarpıcı yeni teknolojiler –hassas güdümlü mühimmatlar (HGM'ler), seyir füzeleri ve radara yakalanmama teknolojisi– Sovyet düşünörlere Sovyetler Birliği için potansiyel olarak belirleyici içerimleri olan yeni bir teknolojik devrimin gerçekleşmekte olduğunu telkin etti. Sovyetler Birliği, ideolojiye dayalı olarak maddi etmenlere gösterdikleri yakın ilgi nedeniyle, gelişmekte olan bir "askerî-teknik devrim" olarak algıladıkları şeyin teknolojik yönlerine odaklandı. 1977'den 1984'e kadar Sovyetler Birliği'nin Genelkurmay Başkanı olan

*The Pursuit of Power, Technology, Armed Force, and Society Since A.D. 1000* (Chicago, 1982) adlı esere de bakınız; Jeremy Black, *European Warfare, 1660-1813* (Londra, 1994) adlı eser de başvurulmaya değerdir. Askerî kuvvet yoluyla modern devletin inşasına ilişkin belirli süreçler hakkında bkz. John A. Lynn, *Giant of the Grand Siècle: The French Army, 1610- 1715* (Cambridge, 1997) ve Bruce D. Porter, *War and the Rise of the Modern State* (New York, 1993).

<sup>5</sup> Bkz. özellikle V. K. Triandafilov'un 1929 tarihli çalışması, *The Nature of Operations of Modern Armies* (Londra, 1994).